ARKEOLOGISK UTREDNING 2023

Jonas Carlsson

ARKEOLOGISK UTREDNING AV TRÖNNINGENÄS 5:29

Halland, Lindberg socken, Varberg kommun, Trönningenäs 5:29

RAPPORT KULTURMILJÖ HALLAND 2024:16

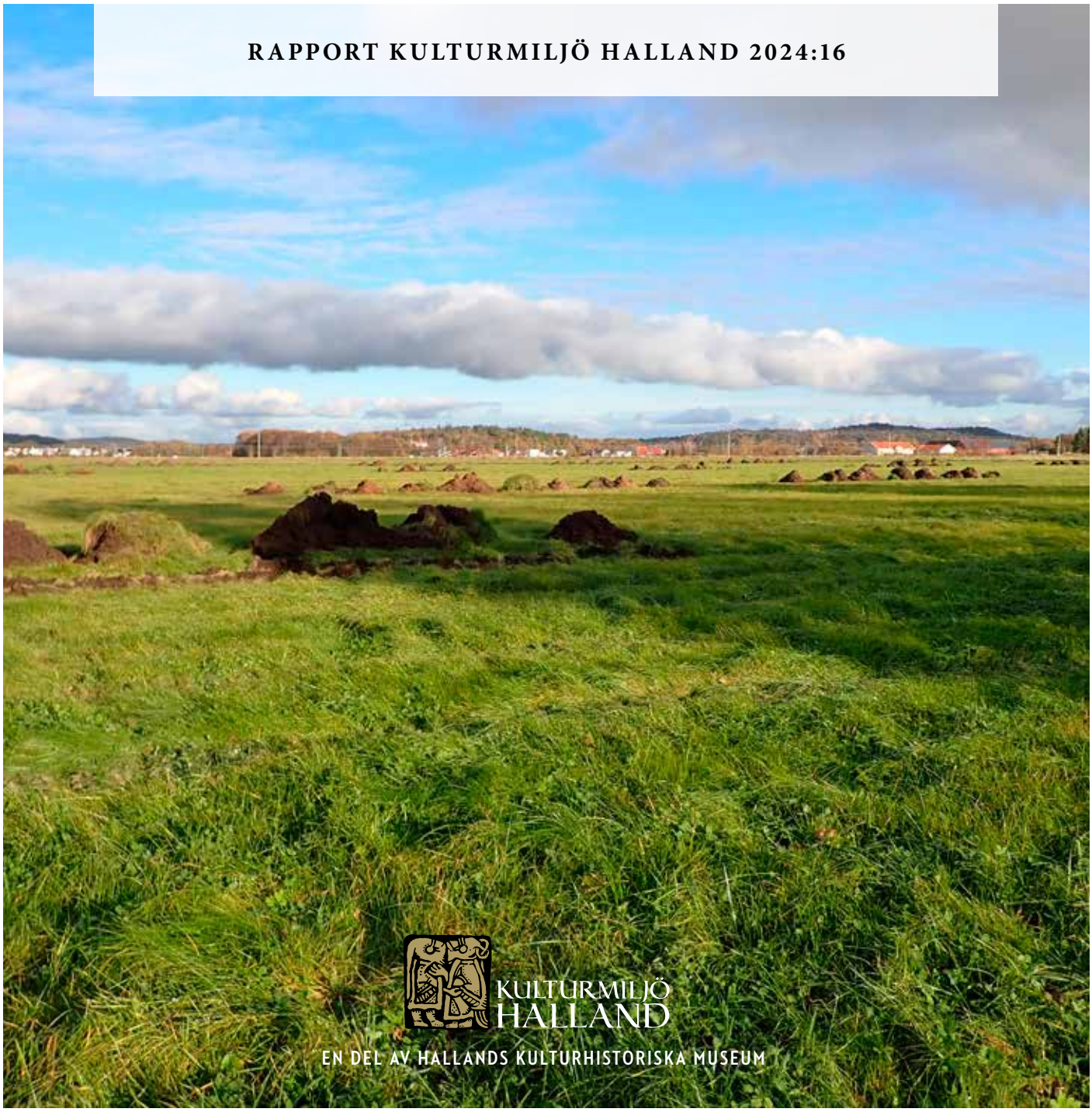

KULTURMILJÖ HALLAND
EN DEL AV HALLANDS KULTURHISTORISKA MUSEUM

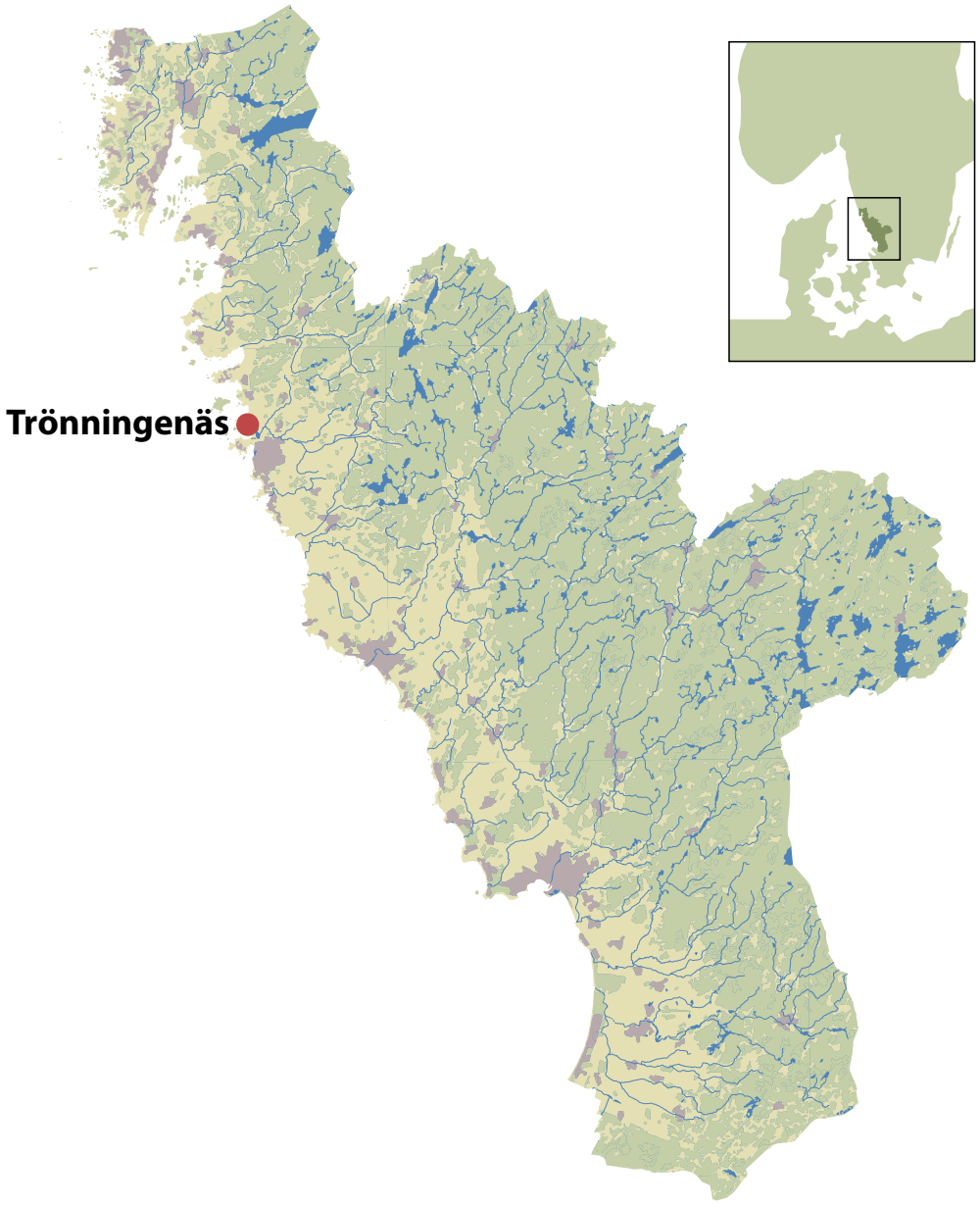

Stiftelsen Hallands Länsmuseer, Kulturmiljö Halland
Uppdragsverksamheten, Halmstad 2024
Arkeologisk utredning 2023
Bild framsida: Översikt av utredningsområdets östra parti. Mot öst.
Foto: Jonas Carlsson. (Fotonr. 2023-172-03).
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet
Ärende nr ms2006/02316.

INNEHÅLL

Sammanfattning ... 3
Bakgrund ... 3
Topografi och fornlämningsmiljö ... 3
Syfte och metod ... 7
Resultat ... 7
Tolkningsförslag ... 9
Åtgärdsförslag ... 9
Referenser ... 10
Tekniska och administrativa uppgifter ... 10

BILAGOR ... 11
Bilaga 1 Fotolista
Rapporter Kulturmiljö Halland 2023 och 2024 ... 12

Figur 1. Läget för den arkeologiska utredningen markerat på Lantmäteriets fastighetskarta. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Trans Am Consult och Varbergs kommun ämnar detaljplanelägga fastighet Trönningenäs 5:29 beläget i Lindbergs socken. I samband med detta utförde arkeologer från Kulturmiljö Halland en arkeologisk utredning på uppdrag av länsstyrelsen enligt beslut 431-3079-2023. Arbetet utfördes genom sökschaktning. Sammanlagt grävdes 42 sökschakt varav två stycken var djupschakt. Inget av arkeologiskt intresse påträffades inom utredningen. Kulturmiljö Halland förordar därmed inga ytterligare arkeologiska insatser innan exploatering kan ta vid.

BAKGRUND

I samband med att Trans Am Consult i samverkan med Varbergs kommun detaljplanelägger fastigheten Trönningenäs 5:29, utförde arkeologer från Kulturmiljö Halland en arkeologisk utredning på uppdrag av länsstyrelsen enligt beslut 431-3079-2023. Arbetet utfördes i slutet av oktober 2023 under blandade väderleksförhållanden.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet uppgick till ca 67 000 kvadratmeter och låg cirka 8 meter över havet. Området bestod av två delområden som nyttjades som hagmark, dessa separerades av en mindre väg samt villabebyggelse. Ltill inom ytan fanns ett stängsel följt av träd och det fanns ett par vattenfyllda mikrotopografiska sänkor som fick undvikas. Närområdet utgörs av flack jordbruksmark som på sina ställen bryts av villabebyggelse. Mot väst och nord reser sig ett par skogklädda bergshöjder. Cirka 1 kilometer åt nordväst löper kustlinjen. Denna miljö kan sägas typisk för norra Hallands kustband med flacka ytor bildade av svämsediment tillkomna sedan istiden flankerade av bergstoppar. Varberg stad ligger cirka tre kilometer åt syd. Enligt SGU utgörs närområdets undergrund huvudsakligen av postglacial finsand, med sporadisk förekomst av lera, morän och urberg.

I närområdet finns en mängd fornlämningar registrerade, flera av dessa har undersökts arkeologiskt. På höjden till norr ligger två rösen, L1997:6665, L1997:8559, och stensättningen L1997:8096. Mot nordöst finns två fyndplatser, L1997:7808 samt L1997:6740, både med fynd som bör dateras till stenålder. I närheten till dessa är fornborgen L1997:7643 registrerad, dock inte bekräftad i fält. Därtill finns två boplatser, L1997:7785 och L1997:7784, båda med fynd som kan härledas till neolitikum. Denna typ av boplatser återfinnes även söder om utredningsområdet, bland annat L1996:6971, där fåtalet flintor påträffades (Johans-

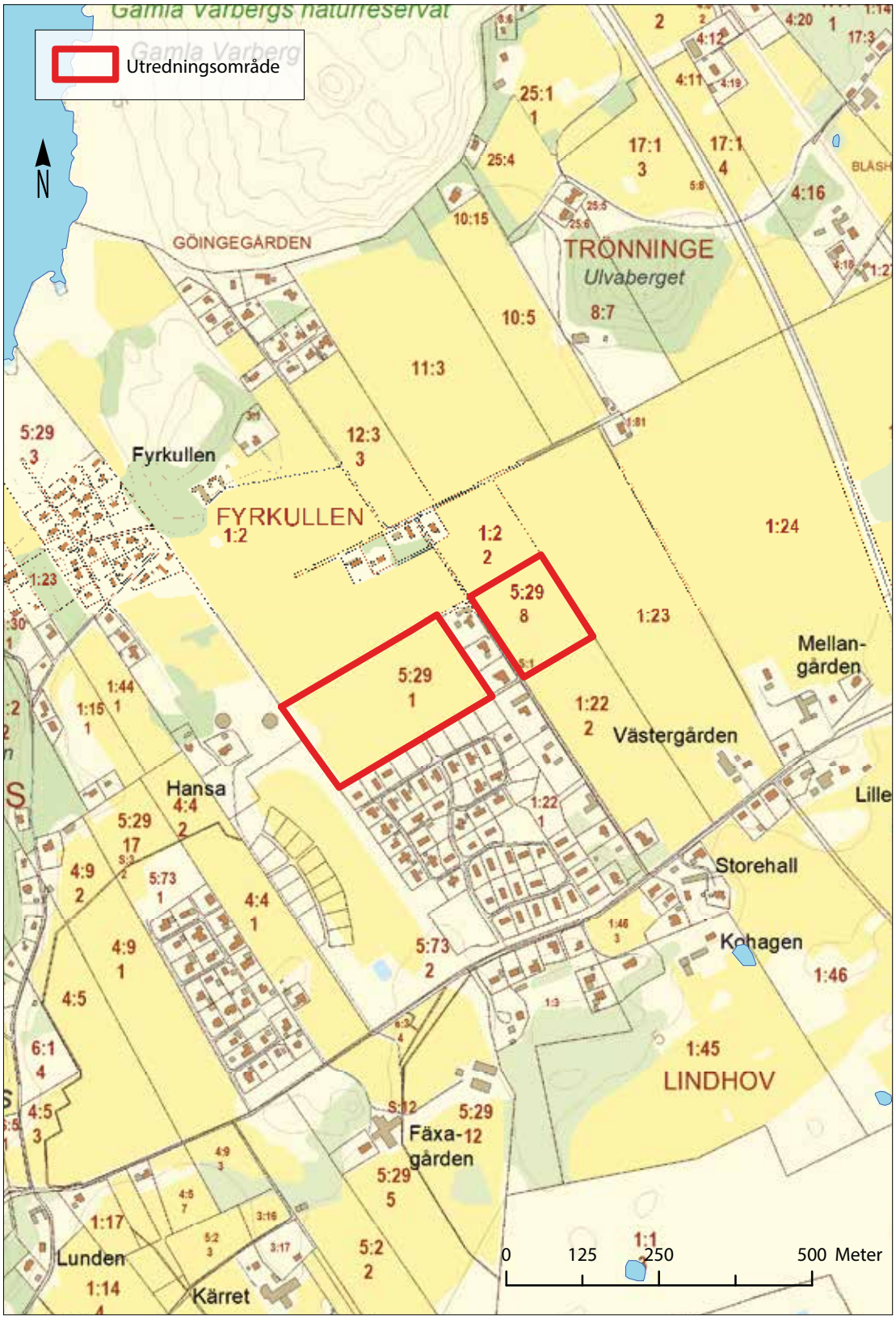

Figur 2. Fastighetskartan med utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Figur 3. Fornlämningar inom närområdet. Skala 1:10 000.

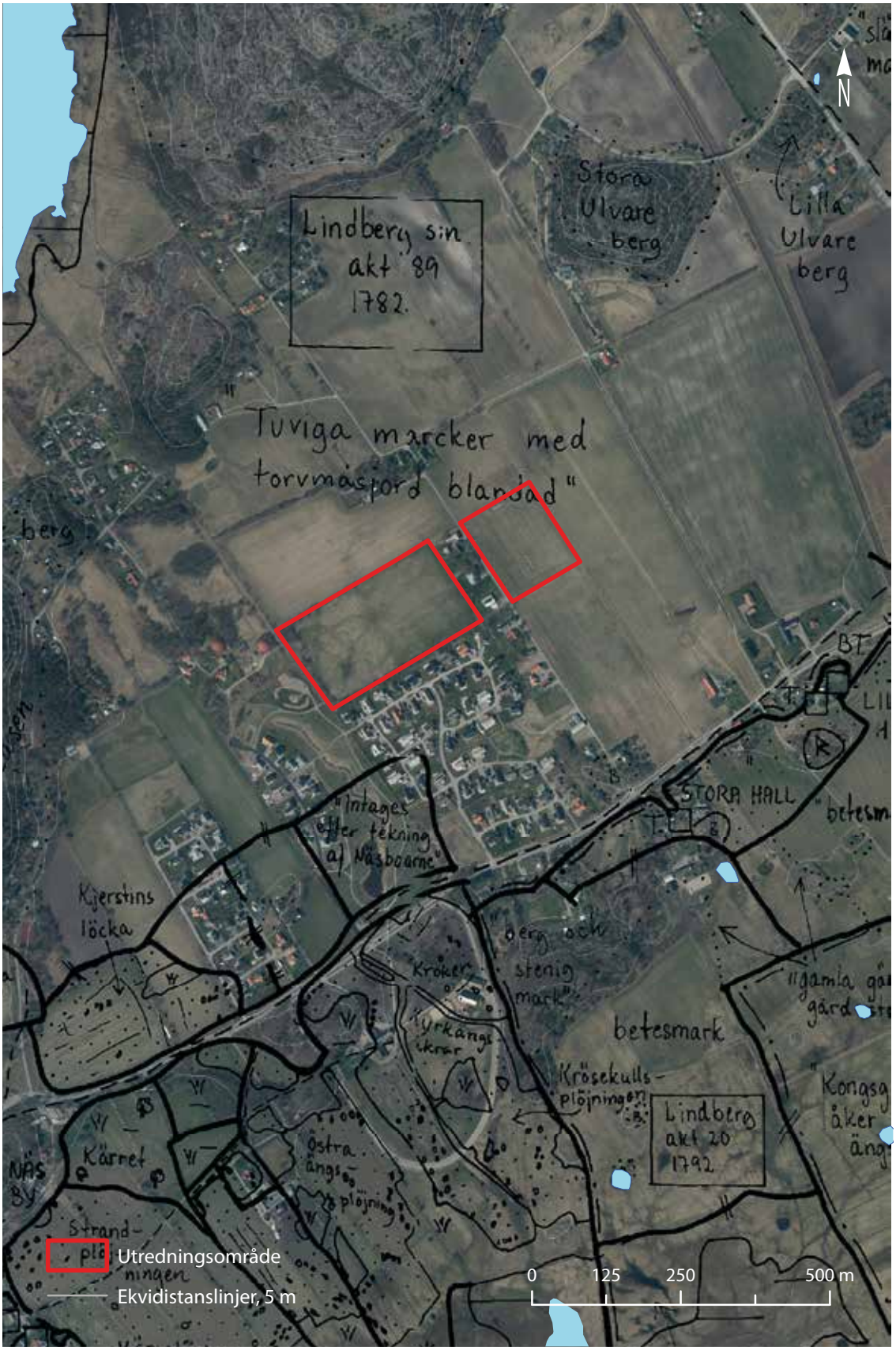

Figur 4. Närområdet med historiskt kartöverlägg, AKT Lindberg sn 1782. Skala 1:10 000.

son, G 2011), samt till väst där fyra boplatser har förundersökts, L2018:392, L2018:820, L2018:821 och L2018:822. Dessa med lämningar från stenålder samt yngre bronsålder-äldre järnålder (Kadefors, O 2020). Under historisk tid förefaller närområdet ha brukats som åker- och betesmark.

SYFTE OCH METOD

Uppdragets syfte var att utröna förekomsten av under mark okända fornlämningar och att ta reda på om dessa eventuella fornlämningar skulle kunna komma att beröras av det planerade arbetsföretaget. Resultatet skulle ge länsstyrelsen underlag för fortsatt tillståndsprövning samt underlag inför eventuella fortsatta arkeologiska åtgärder.

Sökschaktningen utfördes med en mindre bandgående grävmaskin utrustad med 1,5 meter bred planskopa. Sökschakten förlades med jämnfördelning över ytan, i nordöstlig-sydvästlig ledd som en anpassning efter undersökningsområdets utformning. Två djupschakt grävdes inom utredningsområdet, fler var planerade, dock i avsaknad av topografiska riktpunkter samt resultaten av de två som grävdes ansågs fler ej givande visavi tidsåtgång.

Schakt och anläggningar fotograferades och mättes in med NRTK-GPS, geodata efterbehandlades i programvarorna Intrasis 3.2 och ArcGIS 10.8.

RESULTAT

Inom utredningsområdet grävdes 42 schakt till en sammanlagd längd av 816 löpmeter, av dessa var två stycken djupschakt (ID 243 och 352, se fig 5) till en kombinerad längd av 9,5 meter och grävdes till ett djup av 3,5 meter. Samtliga djupschakt släntades. Sammanlagt schaktgrävdes en yta av 1185 kvadratmeter.

Markstrukturen var likartad över hela utredningsområdet. Matjorden var 0,25–0,3 meter tjock och följdes av en undergrund som utgjordes av ljusbrun sand med ett litet inslag av grus, i vissa schakt framkom recenta dräneringsdiken, plogspår och djurgångar. Djupschakten påvisade att den ljusbruna sanden fortsatte till cirka 1,5–1,8 meters djup varpå det övergick till ett lager grå sand, detta fortsatte till 3–3,5 meters djup, och sannolikt djupare, dock blev schaktet instabilt vid detta djup varpå vidare grävning avbröts. Sannolikt är det övre ljusbruna sandlagret ett lager bildat under den postglaciala transgressionen, medan det underliggande gråa sandlagret härrör senglacial tid.

Figur 5. Grävda schakt med ID inom utredningen. Skala 1:4000.

Figur 6. Djupschakt ID243. Mot sydöst. Foto: Jonas Carlsson. 2023-172-01.

Figur 7. Schakt ID 267. Mot nordväst. Jonas Carlsson. 2023-172-02.

Figur 8. Översikt av utredningsområdets västra parti. Mot norr. Foto: Jonas Carlsson. 2023-172-04.

Sporadiskt i schakten påträffades svallad- och patinerad flinta i matjordens lägre partier, sannolikt kommer dessa från närliggande boplatser och/eller har förts till ytan under postglaciala transgressionen. Ett fåtal redskap påträffades, bland annat ett spån och två avslagsskrapor, även de spritt inom schakten. Samtliga föremål återdeponerades i schakten. I det nordöstra hörnet påträffades två möjliga anläggningar samt lite flintsplitter. Anläggningarna mätte cirka 0,25 meter i diameter, men hade något tvetydlig fyllning. Detta medför att de minst lika gärna skulle kunna utgöra exempelvis stenlyft eller djurgryten. Det enda som talar för att anläggningarna har någon arkeologisk bärighet är det flintsplitter som påträffades i samma schakt.

TOLKNINGSFÖRSLAG

De föremål som påträffades var svallade- och patinerade vilket innebär att de deponerats i en marin miljö som i regel påverkats av transgressionen. Vanligtvis förekommer denna typ av föremål i mesolitiska kontexter, inte ovanligt inom överlagrade boplatser där denna effekt på flinta kan uppnås. Att föremålen påträffades spritt över utredningsområdet och i matjorden indikerar därmed att de inte är in situ och därmed ej indikerar boplats. De två möjliga anläggningarna förefaller som osäkra i sin utformning, samt finns inget i nära anslutning som kan bidra till en meningsfull kontext. Med tanke på de boplatser som är kända i närområdet är det rimligt att dra tolkningen att boplatserna har legat i nära anslutning till höjder och liknande skyddade lägen, medan mer exponerade områden brukats till exempelvis jordbruk.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Med tanke på att flintan som påträffades inom ytan framkom sporadiskt är dessa sannolikt ej in situ och därmed ej indikativa boplatsmarkörer. De två anläggningar som påträffades är att betrakta som osäkra. Med detta sagt förordar Kulturmiljö Halland inga ytterligare arkeologiska insatser inom ytan innan exploatering kan ta vid. Emellertid är det sannolikt att de facto boplatser finns i nära anslutning till nu utrett område.

REFERENSER

Johansson, Glenn. 2011. *Förenklad avrapportering. Arkeologisk förundersökning. Halland, Lindberg socken, Lindhov 1:22, RAÄ 215.* Riksantikvarieämbetet UV Väst. Arkivrapport.

Kadefors, Ola (2020) *Boplats- och härdområden. Förundersökning av L2018:392, L2018:820, L2018:821 och L2018:822. Halland, Varbergs kommun, Lindbergs socken, Trönningenäs 1:15, 1:22, 1:44 och 5:29,* Kulturmiljö Halland rapport 2020:29.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslutsnummer:	431-3079-2023
Eget diarienummer:	2023–268
Uppdragsgivare:	Trans Am Consult & Varbergs kommun
Utförandetid:	23–25 oktober 2023
Personal:	Jonas Carlsson, Mats Nilsson (Arkeologer), Gabriel Johansson (Maskinförare)
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Läge:	Halland, Varberg kommun, Lindberg socken, fastighet Trönningenäs 5:29. Koordinater i sydvästra hörnet: E 332772 N 6337234.
Undersökt:	816 löpmeter, 1185 m2
Dokumentation:	Provgropar, schakt, anläggningar, lager mättes in med NRTK-GPS. Digital information finns tillgänglig i Intrasisprojektet Lindberg2023268U. Digitala fotografier har fotonummer 2023-00172-(01-04)
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs
Prover:	Inga prover tillvaratogs
Datering:	-

BILAGOR

Bilaga 1 Fotolista

Landskap Halland
Socken Lindberg
Fastighet Trönningenäs 5:29

Arkeologisk utredning 2023

Fotonummer	Motiv	Mot vädersträck
2023-172-01	Djupschakt ID 243	Sydöst
2023-172-02	Schakt ID 267	Nordväst
2023-172-03	Översikt av utredningsområdets östra parti.	Öst
2023-172-04	Översikt av utredningsområdets västra parti.	Nord

RAPPORTER KULTURMILJÖ HALLAND 2023 OCH 2024

2023:94 Wallens slott, Stödmurar och terrasser i nordöstra vallgraven. Antikvarisk medverkan.

2023:95 Kungsäters kyrkogård, kulturhistorisk dokumenation och bevarandeplan, uppdatering

2023:96 Grimmareds kyrkogård, kulturhistorisk dokumenation och bevarandeplan, uppdatering

2023:97 Torvblocksrester invid Rotundan, Hallands län, Halmstad kommun och stad, Norre Katts park, RAÄ 33:1/L1997:4018 & RAÄ 44:1/L1997:3939, Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2022

2023:98 Arkeologisk förundersökning väst om Nissan, Halland, Övraby s:n, Fotstad 21:1. L2022:7205, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:99 Arkeologisk förundersökning av L2022:7203, Halland, Övraby socken, Fotstad 21:1, L2022:7203, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:100 Stora Torg, Halmstad, kulturhistorisk och arkeologisk förstudie

2023:101 Arkeologisk utredning med av fynd av stenålder inom fastighet Tröinge 6:75, Halland, Vinbergs socken, Tröinge 6:75, Arkeologisk utredning 2023

2023:102 Veinge kyrka, Tjärning av torntaket och tornspiran. Antikvarisk medverkan.

2023:103 Ränneslövs kyrka, Tjärning av torntaket och tornspiran. Antikvarisk medverkan.

2023:104 Ysby kyrka, Tjärning av kyrktaken. Antikvarisk medverkan.

2023:105 Hasslövs kyrka, Tjärning av torntaket och tornspiran. Antikvarisk medverkan.

2023:106 Kokgrop och härdar från bronsåldern, Halland, Enslöv socken, Arlösa 1:1, L2022:7208, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:107 Gällinge kyrka, mögelsanering och konserveringsåtgärder, antikvarisk medverkan

2023:108 Två fornlämningar med kokgropar från bronsåldern, Enslöv s:n, Arlösa 1:1. L2022:7206 och L2022:7207, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:109 Bårhuset på Hasslövs kyrkogård, omtäckning av taket. Antikvarisk medverkan.

2023:110 Arkeologisk förundersökning vid väg 636, Halland, Övraby s:n, Fotstad 21:1. L2022:7200

2023:111 Kokgropar i Övraby socken, Halland, Övraby socken, Fotstad 21:1. L2022:7202, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:112 Stationsstaden, Halmstad. Kulturmiljöutredning 2023

2023:113 Arkeologisk utredning Intill kristinehedsgymnasiet, Halmstad kommun, Snöstorp socken, Vallås 1:1, Arkeologisk utredning 2023

2023:114 Arkeologisk förundersökning av härdområde från bronsåldern, Halland, Övraby socken, Fotstad 15:1, L2022:7197, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:115 Ledningsdragning mellan Gullbranna och Tönnersa strandby, Halmstad kommun, Eldsberga socken, Tönnersa 2:6 m.fl. Arkeologisk utredning 2023.

2023:116 Från stenålder till vikingatid i Ysby, Hallands län, Laholms kommun, Ysby socken, Hov 3:5, Fornlämning L1996:457, Arkeologisk förundersökning 2022

2023:117 Rum för inventarier, Snöstorps församling, Antikvarisk förstudie

2023:118 Fossila åkerlämningar från bronsålder och förromersk järnålder, Halland, Laholms kommun, Ränneslövs socken, Ålstorp 1:14, Fornlämning L1996:11 och L1997:9460, Ark. undersökning 2021

2023:119 Veinge kyrka, renovering av tornvisare, antikvarisk medverkan.

2023:120 Kvarnadalen i Sällstorp, åtgärder på kvarn 11 och 12, antikvarisk medverkan

2023:121 Onsala kyrka, åtgärdsbeskrivning av torn och spåntak

2023:122 Falkenbergs rådhus, konvertering till fjärrvärme. Antikvarisk medverkan 2023.

2023:123 Staffens hembygdsgård, omläggning av halmtak, antikvarisk medverkan

2023:124 Allarp 2:536 & 2:537, Laholms kommun, Skummeslövs socken, Allarp 2:536 och 2:537, Arkeologisk utredning 2023

2023:125 Boplatslämningar från äldre järnålder, Halland, Övraby s:n, Fotstad 21:1. L2022:7198 och L2022:7199, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:126 Bollaltebygget, omtäckning av halmtak på södra längan, Antikvarisk medverkan

2023:127 Lindhovs kungsgård, Lindhov 1:1, åtgärder på brygghuset, antikvarisk medverkan

2023:128 Vindbryggan 3, Konsekvensbedömning av detaljplaneförslag

2023:129 Askome kyrka, exteriör, antikvarisk medverkan

2023:130 Gällareds kyrka, exteriör, antikvarisk medverkan

2023:131 Villa Wäring, Kronofogden 5, kulturmiljöutredning

2023:132 Tio trädgropar på Stafsinge gamla kyrkogård, Falkenbergs kommun, Stafsinge 5:1, L1997:5413, L1997:5414, Arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning 2023

2023:133 Trönninge 11:116, Halland, Halmstads kommun, Trönninge socken, Trönninge 11:116, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:134 En förromersk boplats öster om Vinån, Halland, Falkenbergs kommun, Vinbergs socken, Jonstorp 2:5, L2023:844, Arkeologisk förundersökning 2023

2023:135 Nissaströms kyrka, utvändig renovering. Antikvarisk medverkan

2023:136 Arkeologisk utredning 2023 vid Berte Qvarn Halland, Slöinge socken, Berte 1:1 och 3:1, Toarp 1:2 och 1:7

2023:137 Breareds kyrka, Vattenburet värmesystem med bergvärme. Antikvarisk medverkan

2024:1 Boplatslämning vid Vinbergs hed, Halland, Falkenbergs kommun, Vinbergs socken, Vinberg 2:100, L2023:839, Arkeologisk förundersökning 2023

2024:2 Grophusen vid Jordbronacke, Halland, Falkenbergs kommun, Alfshögs socken, Ättarp 1:8, L2023:847, Arkeologisk förundersökning 2023

2024:3 Slöinge kyrka, ny tillgänglighetsramp, antikvarisk medverkan

2024:4 Krögaren 17, Varberg, antikvarisk förundersökning inför ändring av ekonomibyggnad

2024:5 Sörsedammen, Adjunkten 6 och Lektorn 8, antikvariskt utlåtande inför omdaning

2024:6 Det romerska grophuset i Vinbergs kyrkby, Halland, Falkenbergs kn, Vinbergs socken, Vinberg 2:81 L2023:840, Arkeologisk förundersökning 2023

2024:7 Gravar och boplatslämningar i Alfshög, Halland, Falkenbergs kommun, Alfshögs socken, Kärreberg 4:27, L2023:848, Arkeologisk förundersökning 2023

2024:8 Boplatslämningar från mellersta bronsålder och förromersk järnålder öster om Vinån, Halland, Falkenbergs kommun, Vinbergs socken, Jonstorp 7:1, L2023:843, Arkeologisk förundersökning 2023

2024:9 Falkenbergs stadshus. fasadåtgärder.

2024:10 Torpa kyrka, antikvarisk medverkan vid byte av högtalare och ljudsystem,

2024:11 Vikingatida gravfält och förromerska boplatslämningar vid Vinbergs kyrkby, Halland, Falkenbergs kommun, Vinbergs sn, Vinberg 2:81, L2023:841, Arkeologisk förundersökning 2023

2024:12 Miniatyrkärlet i långhuset vid Åsarna Halland, Falkenbergs kommun, Vinbergs socken, Tågarp 5:2, L2023:846, Arkeologisk förundersökning 2023

2024:13 Kritpipan vid Rian Hallands län, Falkenbergs kommun och stad, L1997:2181/RAÄ Falkenberg 16:1, Arkeologisk schaktningsövervakning 2023

2024:14 Trädplantering på Österskans, Hallands län, Halmstad stad, Österskans 1 och Halmstad 6:31, Fornlämning RAÄ 44:1/L1997:3939, Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2023

2024:15 Äldre spår i Varbergs torg, Halland, Varbergs stad och kommun, Varbergs torg, Fornlämning L1996:4154, Antikvarisk kontroll 2021 och 2023

2024:16 Arkeologisk utredning av Trönningenäs 5:29, Halland, Lindberg socken, Varberg kommun, Trönningenäs 5:29, Arkeologisk utredning 2023

KULTURMILJÖ HALLAND
EN DEL AV HALLANDS KULTURHISTORISKA MUSEUM

POSTADRESS: TOLLSGATAN 7 | 302 32 HALMSTAD | TEL: 035-19 26 00 E-POST: KANSLI@MUSEUMHALLAND.SE | HEMSIDA: WWW.MUSEUMHALLAND.SE